

tellectus convincitur, et ex necessitate inducitur, et ita per illam particulam distinguitur christiana fides ab humana; addit vero, esse *non apparentium*, utique rerum, seu veritatum quæ non videntur, ut tota materia fidei comprehendatur, et actus fidei ab actu evidente distingatur; et ita ibi etiam indicatur ratio assentiendi, quæ esse debet auctoritas Dei, quia non posset assensus obscurus esse ita certus, nisi in Deo niteretur, et sic per hæc verba explicata est sufficienter natura actus fidei, et soluta manent secundum et tertium argumentum.

6. *Ad primam suasionem in num. 4.* — Quoniam vero fides non datur homini propter solam cognitionem, sed maxime propter operationem, ad quam solent homines maxime induci per spem remunerationis, ideo Paulus, ad utrumque finem et fructum fidei respiciens, addidit illa verba, imo ab illis incepit, dicens: *Est substantia rerum sperandarum*, per quæ homines valde possent induci ad fidem et opera ejus; in illis vero sola illa particula, *substantia*, indiget aliqua expositione. Habetur autem ibi græce nomen *ὑπόστασις*, quod proprie solet *subsistentiam* significare, et inde Patres Græci supra allegati declarant fidem esse, per quam in nobis existunt et quodammodo subsistunt res promissæ, priusquam compleantur. Et est probabilis expositio. Videtur tamen mihi illud prædicatum in eo sensu formaliter magis convenire spei quam fidei, quia per spem quodammodo possidemus rem promissam, et sola fides sine spe non sufficeret ut res sperandæ in nobis jam subsistere dicerentur, et hoc videtur mihi significasse Damascenus, d. cap. 11. Quocirca particula sic intellecta magis tribuitur fidei causaliter, quam formaliter, ut in loco supra citato, Job 19, prius de resurrectione dicitur: *Scio quia Redemptor meus vivit, et ego resurrexurus sum*; et postea subditur: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo*, ubi significatur per ipsam spem reponi in nobis rem promissam; et nihilominus scientia ipsa, quæ nihil erat nisi fides, vocatur spes, quia causat illam. Et confirmat hoc Paulus, ad Hebr. 3, vocans fidem *initium substantiæ Dei*; atque hoc modo fere coincidit hæc declaratio cum alia Anselmi, D. Thomæ, et communi scholasticorum, dicentium vocari fidem, *substantiam rerum sperandarum*, quia est fundamentum spei; et videtur quidem simplicior explicatio, quia nomen *hypostasis* proprie significat fundamentum, seu substantiam, quatenus substat

aliis, et quia proprium est fidei fulcire spem et fiduciam; non posset enim homo sperare, nisi crederet; ideo certitudo fiduciæ proportionata est certitudini fidei; et hoc etiam significavit Augustinus, qui locis citatis legit fidem *esse substantiam sperantium*; nam est veluti baculum in quo viatores nituntur ad sperandum. Et ita etiam patet responsio ad primam objectionem, quia hic effectus explicatus est magis propter utilitatem practicam, quam propter solam fidei cognitionem, et ideo etiam ibi non est posita tota materia fidei, sed tantum res sperandæ, quia reliquæ ad hunc effectum non pertinebant. Subintelligitur autem sermonem esse de rebus sperandis a Deo, nam de illis in toto illo capite Paulus loquebatur.

SECTIO III.

Quotuplex sit actus fidei?

1. *Prima divisio actus fidei, in internum et externum.* — Quamvis actus fidei revera unius tantum sit rationis essentialis, ut videmus, nihilominus varias recipit partitiones, quas oportet breviter adnotare, tum ut declarentur voces quibus loquendum est, tum etiam ut de illa unitate fidei magis constet. Primo ergo dividitur actus fidei in internum et externum, quæ divisio sumitur ex D. Thoma, dict. quæst. 2, juncta 3; in illa tamen solum prius membrum pertinet ad propriam fidem, de qua nunc tractamus, et illi soli conveniunt definitiones fidei explicatæ, et tantum etiam de illo dicendum est in sequentibus; actus enim exterior fidei solum est sensibile signum, quo per verbum, vel actionem exteriorem hominis, interior fides significatur, et ita per quamdam analogiam signo tribuitur nomen signati, neque de hoc actu in ordine ad ejus cognitionem vel speculationem aliud dicere necesse est. In ordine vero ad mores, potest animadverti hoc signum dupliciter posse exhiberi a credente, primo, sine speciali voluntate profitendi suam fidem, sed vel casu et quasi naturaliter, seu per inadvertentiam loquens, vel ad alium finem humanum; et tunc talis actus externus nullam habet rationem virtutis, neque a Theologo consideratur. Alio vero modo exhibetur hoc signum ex speciali voluntate religiosa, ut sic dicam, et vocatur confessio fidei, quam dixit Paulus, ad Rom. 10, *ore fieri ad salutem*; et tunc præcipua

ratio talis actus consistit in voluntate confitendi fidem, de qua voluntate inquiri potest quam honestatem habeat, et quam necessitatem, et ad quam virtutem pertineat, quæ postea in discursu materiæ, et præsertim in parte morali tractanda sunt, in dispt. 14.

2. *Secunda divisio trimembris actus credendi Deo, Deum et in Deum.* — Secunda divisio actus credendi esse solet in actum credendi Deo, Deum et in Deum. Hanc tradit D. Thomas hic, quæst. 2, artic. 2; et Aens., 3 part., quæst. 68, memb. 7, artic. 3, et alii scholastici cum Magistro, in 3, distinct. 23, præsertim Durandus, quæst. 7, et sumpserunt ex Augustino in locis statim referendis. Circa quam dubitari imprimis solet an contineat diversos actus fidei, necne? Et resolutio est, non esse necessarios plures actus ad illa tria membra explicanda: nam in rigore distinguuntur tantum secundum varias habitudines ad eundem Deum; nam, ut supra diximus, Deus est objectum materiale et formale fidei, et præterea est finis ultimus in quem, et ipsa fides, et ipse fidelis, et quidquid habet, referenda sunt; cum ergo dicimur credere Deo, intelligitur dicenti et testificanti, et ita significatur habitudo ad objectum formale; cum autem dicimur credere Deum, significatur objectum materiale, et ita illa duo conjunguntur in unum actum, quo credimus Deum esse, vel esse Trinum, quia ipse dicit; credere autem in Deum, addit relationem in ipsummet Deum, tanquam in ultimum finem, quæ relatio optime etiam cadit in actum quo credimus Deo de se loquenti; ergo ad illa tria non est necessaria pluralitas actuum credendi. Dico autem non esse necessariam, quia interdum potest dari actus credendi Deo, qui non sit actus credendi Deum, ut cum credo resurrectionem futuram, quamvis e converso non possit dari actus credendi Deum, quin per illum credatur Deo, si est verus actus fidei; et ratio est, quia per particulam *Deo*, significatur objectum formale fidei adæquatam, et consequenter indicatur essentia actus fidei, quæ necessario includitur in omnibus actibus. Per particulam autem *Deum*, indicatur objectum materiale, et non adæquatam, sed principale, et ideo dari potest actus credendi Deo, qui non sit credere Deum; et eadem ratione potest esse actus credendi Deum et Deo, qui non sit in Deum, quia relatio in ultimum finem (ut esse potest a credente) non est de essentia actus fidei, sed est separabilis ab illo, etiamsi circa Deum, ut objectum cre-

ditum, versetur; et ideo etiam dixi illa tria non necessario includere plures actus fidei, quia, quantum ad tertium membrum, plures actus requiruntur, licet non fidei. Est enim necessarius aliquis actus voluntatis, per quem fiat illa relatio in Deum, ut in ultimum finem; et ideo circa illa duo priora membra nihil aliud dicere necesse est.

3. *De tertio membro an sit actus revera intellectus, an potius voluntatis.* — *Dissidium Cajetani cum Durando.* — *Conciliatur.* — Circa tertium autem dubitari solet an formaliter dicat actum voluntatis, vel intellectus, quod tractat Cajetanus, dicto artic. 2, et refert Durandum supra dicentem, formaliter dicere actum charitatis, quo credens tendit in Deum, tanquam in finem ultimum; ipse vero Cajetanus hoc reprobatur, dicens potius significare actum ipsum intellectus, ut relatum ad Deum, tanquam ad finem ultimum; sicut fides formata non est ipse charitas, sed est fides, ut participans a charitate ordinem ad ultimum finem. Et in universum, actus imperatus, licet moraliter participet honestatem actus imperantis per relationem ad finem ejus, proprie et formaliter non est ipse actus imperans; quæ sententia mihi placet, quamvis quæstio sit tantum de modo loquendi, et revera Durandus non contradicit, sed loquitur more Augustini, et aliorum Doctorum, dicentium credere in Deum esse credendo amare, seu ire in Deum; quod potest dupliciter fieri, primo, referendo in Deum ipsummet actum credendi, ita ut credere in Deum sit credere propter dilectum Deum, et hoc videtur voluisse Cajetanus. Et est satis propria locutio, juxta quam potest quis credere in Deum per omnem actum fidei, etiamsi per illum non credatur Deus, quia omnis actus fidei potest exerceri propter Deum dilectum. Alio etiam modo potest quis credere in Deum, amando ipsum propter se, etsi specialiter non referat actum fidei in ipsum, et tunc etiam dicitur credere in Deum, juxta mentem Augustini, quia credit tendendo simul in Deum ut in finem, et tunc videtur formaliter denotari actus charitatis, ut conjunctus actui fidei.

4. *Dissidium alterum de eodem tertio membro, an requirat charitatem.* — *Auctoris resolutio concilians.* — Solet autem ultimò dubitari an credere in Deum dicat actum fidei formatæ vera charitate Dei, vel possit etiam in peccatore reperiri. Nam quod ille actus sit proprius justorum, indicat D. Thomas, dicto artic. 2, et magis expresse in quæst. 4, ar-

tic. 9, ad 3, ubi ita explicando initium symboli: *Credo in unum Deum*, dicit illud intelligi dictum propter Ecclesiam, quæ semper est sancta; et idem sentiunt alii scholastici, qui simpliciter Dei amorem et charitatem postulant. Et videtur aperta sententia Augustini, tract. 29 in Joannem, ubi *credere in Deum*, exponit per illud ad Galat. 5: *Fides, quæ per charitatem operatur*, quod omnes de fide formata intelligunt; et homil. 61 de Verbis Domini, similiter ad credendum in Christum requirit charitatem, per quam Christus habitat in credente, et *fiat unus spiritus cum illi*, 1 ad Corinth. 6, ut etiam dicit in præfatione ad Psalm. 67, et enarratione in Psalm. 130, et sermon. 7 et 18 de Tempore; et idem sentit Anselmus, ad Roman. 4, et Beda, in id Joan. 6: *Hoc est opus Dei, ut credatis in ipsum*. Alii nihilominus contrarium sentiunt, quia, licet peccator non diligat Deum super omnia, nihilominus credendo potest in eum tendere ut in ultimum finem, amando illum, vel amore spei, seu concupiscentiæ, et propterea credendo, vel amore quodam affectivo et obedientiali quoad fidem, licet non quoad cætera omnia, vel etiam per religionem, referendo fidem in cultum veri Dei; unde Joan. 12 de quibusdam dicitur credidisse in Christum, etsi in peccato perseverarent: nam de iisdem dicitur, quod *diligebant magis gloriam mundi, quam Dei*, et sic etiam interdum Patres loquuntur de fide peccatoris, ut videri potest in Chrysostomo, homil. 30 et 32 in Matth.; Augustino, de Fide et operibus, cap. 14; et Bernardo, sermone 24 in Cantica. Mihi tamen etiam hæc quæstio videtur de nomine. Unde breviter dico non esse dubium quin peccator credens possit modis prædictis tendere in Deum ultimum finem, et in eum suam fidem referre. Item est certum posse illam habitudinem illa voce significari; quid enim repugnat! imo interdum potest significare habitudinem solam objecti formalis, ut notavi supra¹, explicando articulum fidei Symboli *de sancta Ecclesia*. Nihilominus tamen, loquendo de perfecta habitudine ad Deum, ut ultimum finem, clarum etiam est tantum in justis reperiri, et per antonomasiam illa voce significari posse; et existimo Augustinum frequentius ita loqui.

5. *Tertia divisio hæreticorum multipliciter displicet.* — Tertia divisio est, quam tradunt

¹ Vide etiam supra, disput. 2, sect. 5, num. 11.

hæretici hujus temporis in fidem historicam, promissionum, et miraculorum, quam attigi supra, disput. 2, sect. 3, num. 2, et lib. 8 de Gratia, cap. 16, et illam rejeci, non quia recte explicata aliquid falsum contineat, sed quia ab hæreticis tradi videtur, ad distinguendas varias fides; cum tamen fides una tantum sit, et illa membra solum materialiter vel accidentaliter distinguantur. Item, quia data est ad introducendam falsam doctrinam de fide justificante; denique, quia neque necessaria est, neque utilis, et eo modo quo datur, est insufficiens; nam fides de Deo uno et trino, et de perfectionibus ejus, est circa potissimas materias fidei, et tamen illa non est fides historica, ut per se constat; et ideo Catholici illam, quam hæretici vocant fidem historicam, melius appellant fidem dogmaticam, aut fidem mysteriorum, et operum Dei. Similiter, præter promissiones, dantur comminationes quarum etiam est fides; dantur præterea prædictiones rerum futurarum, quæ nec sunt pœnæ, neque præmia, et tamen sub fidem etiam cadunt; fides etiam miraculorum melius sub partitione sequente collocatur et ideo nulla ratio hujus divisionis habenda est, sed tamen ex illa sumere possumus sub fidem plures cadere materias, a quibus potest interdum denominari.

6. *Quarta divisio, in fidem universalem et particularem.* — Quarta ergo divisio fidei, quam etiam attigimus in Prolegom. 3 de Grat., cap. 5, num. 13, est in universalem et particularem, qua non solum hæretici, sed etiam Catholici utuntur; et aliqui putant illa membra essentialiter esse distincta; sed oppositum sentio verum, ut intelligi potest ex his quæ supra tractavi, disputat. 3, sect. 10. Fides universalis dicitur illa quæ per se est necessaria ad salutem, et communi usu Ecclesiæ *Catholica* nominatur; tum quia est communis fides Ecclesiæ Catholice; tum etiam quia ipsum nomen *Catholica* universalitatem significat. Hæc autem fides universalis est, et quoad personas, quia pertinet ad omnes qui placere Deo volunt, et quoad tempora, quia semper in Ecclesia fuit, et quoad loca, quia ubique prædicata est et prædicatur, et quoad dogmata, quia est de omnibus articulis fidei, et consequenter etiam de omnibus quæ in illis continentur, et quæ Ecclesiæ revelata sunt, vel per eam credenda proponuntur. Fides autem particularis dicitur illa, quæ in privata aliqua revelatione fundatur, vel instinctu Spiritus Sancti qui illi æquivalet; et merito par-

ticularis dicitur, quia in materia, persona, et propositione privata fundata est. Non est tamen essentialiter diversa a priori, quia revelatio et auctoritas divina semper est eadem.

7. *Subdividitur in duo membra fides particularis.* — Hæc autem particularis fides subdividi potest in fidem miraculorum, quæ ad operationem specialiter datur, et fidem aliarum revelationum quæ in cognitione sistunt. De priori dicitur Matth. 21: *Si habueritis fidem, et non hæsitaveritis*, etc.; et 1 ad Corinth. 13: *Si habueris omnem fidem*, etc., id est, magnam fidem, vel non tantum generalem, sed etiam specialem fidem. Est enim hæc fides specialis seu particularis, tum ex parte materiæ, quia solum est de tali opere perpetrando; tum ex parte personæ, quia solum datur illi qui facturum est, vel impetraturus miraculum; tum ex parte modi, quia ex peculiari motione Dei, per eam creditur hoc opus hic et nunc esse divina virtute patrandum, quod ad universalem fidem non spectat. Aliud membrum sub nomine *prophetiæ* indicatur sæpe in Scriptura, ut 1 Thessal. 5: *Prophetiam nolite spernere*, et multa exempla ex his quæ adducit Paulus, ad Hebr. 11, ad hanc fidem spectant, ut de fide Saræ, et de Jacobo benedicente filios; denique illius etiam mentionem fecit Concilium Trientinum, sess. 6, canone 12; potestque hæc fides ex parte materiæ esse, vel promissionum, vel comminationum, vel aliarum rerum, et ita non differt ab universali fide, nisi in particulari propositione, ratione cujus non obligat alios, sed tantum recipientem, qui multum debet *probare spiritus, an ex Deo sint*; neque de tota hac fide particulari amplius hic dicendum est, sed de fide Catholica tractamus.

8. *Quinta divisio, in fidem explicitam et implicitam.* — Quinto ergo solet dividi hæc fides in explicitam et implicitam, ut supra etiam tetigi, disput. 2, sect. 6, et insinuat ab Augustino, 19 cont. Faustum, cap. 14, sub nominibus *fidei revelata et occulta*, quæ sunt satis propria, et in Scriptura fundata, quia fides veteris Testamenti est obscura respectu novæ legis, quia in illo continebantur implicite mysteria quæ in lege gratiæ explicite creduntur, de quibus ait Paulus, 2 ad Corinth. 3: *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes*; itaque fides explicita dicitur respectu illius rei, seu propositionis quæ in se formaliter creditur. Implicita autem vo-

catur respectu aliarum rerum, quæ in altera explicite credita virtute, vel confuse continentur. Est autem advertendum hanc implicitam fidem, non solum respectu intellectus, sed etiam respectu voluntatis, spectari posse; nam cum fides sit a voluntate, ut postea dicemus, potest voluntas velle non solum credere id quod explicite proponitur, sed etiam quidquid ibi involvitur seu continetur; sic enim vulgus fidelium credit implicite quidquid in Scriptura continetur, scilicet, quidquid Ecclesia Catholica definit, etiamsi in particulari nesciat quid illud sit; semper tamen hæc voluntas fundatur in explicita fide alienius veritatis, ut quod Scriptura sit verbum Dei, vel quod Ecclesia regatur ab Spiritu Sancto, et ita utraque illa fides proxime et immediate ad intellectum pertinet; et in ea potest esse magis et minus, quatenus eadem veritas potest magis vel minus explicite cognosci, et in hoc sensu fides explicita, quando est valde perfecta, et cum distincta cognitione mysteriorum, ut est in viris sapientibus, solet vocari clara et distincta, comparatione alterius minus perfectæ; non tamen quod excludat unquam obscuritatem fidei. Ex quibus tandem intelligi potest, illa duo membra non distingui tanquam duos actus fidei, sed secundum duas habitudines, vel denominationes provenientes ab eodem actu, respectu diversarum rerum. Nam res immediate et in se credita denominatur explicite credita; id vero quod in illa continetur, per eundem omnino actum fidei denominatur implicite creditum, et ita non multiplicatur actus ex vi dictæ divisionis.

9. *Sexta divisio in fidem immediatam et mediatam.* — Aliquorum explicatio, quod, scilicet, *primario cadat super revelationem, et secundario super rem revelatam.* — Rejicitur explicatio. — Sexto, dividitur ab aliquibus fides, etiam explicita, in immediatam et mediatam. Quæ divisio duobus modis explicatur: primo, comparando rem revelatam ad revelationem; credimus enim et rem a Deo revelatam, et eum illam revelasse; dicunt ergo aliqui fidem revelationis esse immediatam, quia est de revelatione propter seipsam, et ita non supponit alium actum fidei in quo nititur; fidem autem de veritate alia revelata, esse mediatam, quia est propter revelationem, et nititur in alio priori actu, quo revelatio ipsa credita est, et has duas fides volunt esse specie distinctas saltem quoad actus. Mihi vero hæc sententia nullo modo probari potest, quia fides una est, teste Paulo, et omnis actus

fidei immediate fundatur in divina revelatione; ergo in actibus fidei est saltem unitas specifica ex vi objecti formalis. Deinde Deus tam immediate revelat et affirmat rem a se dictam, quam quod ipse dicat; imo rem revelatam dicit quasi directe, revelationem autem ipsam, seu quod ipse dicat, quasi reflexe, quia dicendo rem, virtute dicit se dicere; hoc autem non obstat quominus utrumque immediate dicat; ergo tam fides de dicto quam de ipsa dictione, immediata est. Quod autem ibi supponitur de distinctione et dependentia actuum, quibus creditur revelatio et res revelata, in sequenti sectione examinabitur. Nunc (quidquid de illo sit) respondemus nihil ob stare quin fides de re mediate revelata, fides etiam immediata sit, quia immediate tendit ad tale objectum materiale, ex vi revelationis, sive revelatio credatur per alium actum, sive non; hoc enim ad rem presentem parum refert; sicut assensus conclusionis demonstratæ est immediata scientia illius veritatis, quia immediate datur propter medium scientificum, etiamsi illud medium per alium actum cognoscatur.

10. *Aliorum explicatio est, quod quædam res per se revelentur, alia vero in revelatis continentur. — Rejicitur.* — Alio modo solet intelligi illa divisio ex parte rerum creditarum, quia aliquid creditur tanquam immediate revelatum, et postea ex illo per discursum infertur aliud, quod non in se sed in altero revelatum est, et ideo assensus de illo mediato objecto, dicitur fides mediata; qua distinctione usus est Bannes, 2. 2, quæst. 1, art. 10, dub. 4. Et eandem insinuat postea, quæst. 11, art. 2, dub. 1, ubi ita exponit D. Thomam, dicentem quædam pertinere ad fidem directe, et alia indirecte; nam priora dicit esse quæ immediate revelantur; posteriora vero quæ ex revelatis inferuntur. Ego vero existimo, etiam hoc modo, nullam esse fidem mediatam, ita ut assensus sit vere elicited ab habitu fidei, et ejusdem speciei cum proprio actu fidei: ratio est, quia de essentia fidei est ut immediate fundetur in divina auctoritate, tanquam in una ratione assentiendi; ergo non potest esse verus actus fidei, nisi sit de re immediate dicta a Deo; ergo debet esse fides immediata. Probatur consequentia, quia si res non sit immediate a Deo dicta, non potest esse sola Dei auctoritas ratio assentiendi, quia necessarium est alia via cognoscere, quod sit mediate et quasi remote contenta in altero proxime revelato; unde etiam sumitur ratio, quia illud

quod elicited ex revelatis, non potest esse tam certum, sicut id quod proxime revelatum est; ergo ille assensus mediatas non est fidei, et consequenter non est fides mediata, nisi de nomine sit quæstio. Et confirmatur tandem, quia ille assensus mediatas est theologicus; nullus enim alius cogitari potest, qui ad Theologiam pertineat. Theologia autem et fides distincta sunt, sicut in habitibus, ita etiam in actibus, ut nunc suppono, et juvant dicta supra, disput. 3, sect. 11, a num. 7, et attingitur sectione sequenti, num. 10; ergo illa fides mediata non est nisi Theologia, et ideo non oportet verbis æquivocis uti.

11. *Concluditur totius sectionis resolutio.* — Ex quibus omnibus tandem concludo, actum fidei in se, et in substantia sua, et specie non multiplicari, etiamsi nomina ejus ex diversis accidentibus vel respectibus multiplicentur. Hoc patet ex discursu facto per omnes prædictas divisiones; et ratio a priori est, quia ratio formalis objecti fidei est unica et simplicissima, et ideo sub tali modo cadit in omnia credibilia, ac propterea dat prædictam unitatem actibus fidei; nam sola diversitas materialis vel alia varietas in circumstantiis accidentalibus, non constituit diversitatem in actibus specificam, sed ad summum numericam, ut ex principiis Metaphysicæ suppono, neque hic specialem difficultatem aut rationem invenio.

SECTIO IV.

Utrum assensus fidei per discursum eliciatur?

1. *Certum est discursum antecedere remote ad fidem.* — Duobus modis intelligi potest discursus esse necessarius ad actum fidei: uno modo, antecedenter et quasi remote, et veluti causa per accidens; alio modo proxime, et tanquam causa per se. De priori genere discursus nulla est quæstio, quia manifestum est, ad fidem concipiendam humano modo, necessarium esse discursum, saltem ad judicandum de credibilitate objecti propositi et de sufficienti propositione. Item sæpe potest esse necessarius ad perfecte concipiendos terminos, et quid sub eis comprehendatur, ut satis ex supra dictis in disput. 4 constat. Est ergo quæstio de posteriori modo, quando discursus proxime et per se concurrat, sicut in scientia concurrere solet. Et in hoc est ulterius advertendum, duobus modis posse fieri hunc discursum in objecto fidei. Primo inter objectum formale et

materiale, assumendo rationem formalem credendi, pro medio syllogismi, et inferendo veritatem propositionis rei revelatæ hoc modo: Quod revelatur a Deo est verum; sed hoc revelatur a Deo; ergo est verum. Alio modo potest discursus fieri inter ipsa objecta materialia, ex duobus creditis inferendo tertium; inter quos modos est differentia: nam prior est per medium extrinsecum, id est, per testimonium Dei, quod extrinsecum est rebus revelatis, et pro medio syllogismi assumitur. Posterior vero est per medium intrinsecum ex una proprietate rei creditæ inferendo aliam, vel ex universali particularem, ut: Omnis anima humana est immortalis; Christus habet animam humanam; ergo habet animam immortalem, et sic de aliis.

2. *Prima sententia admittens solum priori modo discursum ad fidem. — Ejus fundamentum. — Confirmatur exemplo fidei humanæ et scientiæ.* — Est ergo prima sententia affirmans actum fidei fieri per discursum priori modo, id est, per medium extrinsecum, non tamen posteriori modo. Hanc posteriorem partem nunc omitto, quia recte intellecta, vera est, ut postea explicabo; quoad primam vero partem tenent hanc sententiam Durandus, in 3, distinct. 24, quæst. 1, num. 8; Gabriel, distinct. 23, quæst. 2, art. 2, conclus. 1; et ibi Almaynus, quæst. 3, et tractatu 2 Moral., c. 3; Marsilius, in 3, quæst. 1, 4, artic. 1, in 3 part., conclus. 1; Vasquez, 1 part., disput. 5. Probari potest primo, quia homo per fidem credit propter revelationem divinam; ergo præbet assensum rei revelatæ, quia prius tempore vel natura præbet assensum revelationi; ergo intercedit ibi verus discursus. Antecedens et prior consequentia constant ex superius dictis. Diximus enim, disput. 2, sect. 4, inter veritates credendas per fidem esse aliquem ordinem necessarium, saltem inter eas quæ continent dependentiam objecti materialis a formali, in ratione objecti credibilis. Et præterea diximus, disputatione tertia, necessarium esse cognoscere, et judicare de veritate objecti formalis, id est, de revelatione divina, quod facta sit, ut possit intellectus per eam moveri ad assentiendum materiali objecto. Hinc ergo probatur consequentia, quia illi actus circa objectum materiale et formale sunt distincti, ut sumitur ex doctrina divi Thomæ, prima parte, quæstione decima quarta, articulo septimo, ubi dicit, quoties unum cognoscitur, seu judicatur per aliud, seu propter aliud, fieri per actus distinctos; et similiter, quæstione deci-

ma nona, articulo quinto, dicit, quando voluntas vult unum propter aliud, actus esse distinctos; ergo similiter in presenti, cum credimus materiale objectum propter formale etiam creditum, necessarii sunt actus distincti. Item ostendi idem potest, quia objecta talium actuum distincta sunt, et distinctam veritatem continent, habentque inter se ordinem et dependentiam in ordine ad fidem; ergo hoc sufficit ut actus distincti sint. Ergo est inter eos proprius discursus. Probatur consequentia, quia unus pendet ab alio per se, et intrinsece, ac proxime, unde ab illo manat, tanquam a propria causa: credo enim hoc esse verum, quia credo Deum illud dixisse; ad discursum autem sufficit quod unus actus sit ab alio propter connexionem, sive tempore sibi succedant, sive natura, ut docet divus Thomas, prima parte, quæstione decima quarta, articulo quinto. Et confirmari hoc potest, tum exemplo fidei humanæ, in qua sine dubio assensus datur per discursum, et non propter aliam rationem, nisi propter dependentiam unius iudicii circa rem creditam, ab alio iudicio, vel iudiciis circa testificantem, et auctoritatem ejus. Tum etiam exemplo discursus, qui fit in assensu scientifico, nam solum intercedit propter diversitatem actuum, quorum unus ab alio per se pendet; ergo similiter, etc.

3. *Secunda sententia admittens discursum utroque modo. — Confirmatur primo. — Secundo.* — Secunda sententia est, assensum fidei posse fieri ex discursu, non solum per medium extrinsecum, id est, per revelationem ipsam, quæ sit medium syllogismi, sed etiam per medium intrinsecum, ex una vel pluribus veritatibus revelatis aliam inferendo. Ita sentit Cano, libro sexto de Locis, capite ultimo; et Vega, libro nono in Tridentinum, capite vigesimo nono, et idem sentiunt Aureolus, et aliqui Doctores, in Prologo, qui non distinguunt inter habitum Theologiæ, quatenus præbet assensum conclusionibus, ab habitu fidei: nam eorum fundamentum necessario esse debet, quod assensus talium conclusionum sunt actus fidei. Probari autem potest hæc sententia, quia talis assensus fundatur in auctoritate divina obscure revelante; ergo habet objectum formale fidei; ergo est assensus fidei. Antecedens patet, quia ille actus est certus et obscurus, quas duas proprietates simul habere non potest, nisi ex obscura revelatione divina. Confirmatur a posteriori, tum quia sæpe definiuntur ab Ecclesia veritates quæ in simili discursu tantum fundantur; tum